

LUCY FRICKE

DUK
TE
RYS

Iš vokiečių kalbos vertė
Kristina Sprindžiūnaitė

Sofoklis

VILNIUS, 2021

vertinamas kaip teigiamas santykis – kitaip nei niekinimas, dažniausiai prasidedantis paauglystėje, daugeliui jis įsitvirtindavo. Mes niekad nesivargindavom suprasti savo tėvus, kaip kad stengdavomės suprasti draugus. O jei tėvai mėgindavo būti mūsų draugai, suprasdavom juos dar mažiau. Tai pasitaisy. Su kiekviena karta bus geriau – norėjau tuo tikėti, nors pati tame pagerėjime ir nebedalyvausiu.

Tąnakt mudvi su Marta beveik nemiegojom. Girdėjom viena kitą kvėpuojančią, girdėjom abejonas, baimę, bet daugiau apie tai kalbėtis negalėjom.

* * *

– Na tai judam.

Kai nusileidom, važiuoti pasirengęs Kurtas jau sėdėjo fojė. Nusimaudęs po dušu, susidėjęs daiktus, papusryčiauęs. Atrodė geriau nei vakar, beveik atsigavęs. Jam visai nedaug liko, tik kelios valandos, ir man atrodė visai įmanoma, kad tokia perspektyva iš tiesų atpalaiduoja.

– Ar turit pasus? – paklausė jis.

– Juk Šveicarija, ten pasų nereikia.

– Dar ne. Bet sieną už mūsų bet kada gali uždaryt, sakau jums. Ims ir susiklostys taip, kad paskui nebegalėsit grįžt.

– Mes tikrai grįšim. Nesuk sau galvos, Kurtai. – Ir Marta nunešė jo lagaminą į mašiną.

Užėmėm vietas, tarsi keliautume jau ne pirmą savaitę, Kurtas nuleido langą, o aš užvedžiau variklį. Klausiamai pažiūrėjau į Martą, ji tik taip pat klausiamai žvilgtelėjo į mane.

– O kaip kava? – paklausiau. – Man reikia kavos. Pusryčiai nesvarbu, bet be kavos...

– Degalinėj, – tepasakė ji.

Ne laikas saviems poreikiams. Kartais aš viską suplakdavau, manydama, kad jei man bus gerai, neišvengiamai geriau bus ir kitiems.

– *Nuvažiavus 50 metrų sukti į kairę*, – išgirdau sakant balsą, o gūžčiodama pečiais Marta telefone išdidino žemėlapi.

Įsukom tiesiai į pėsčiųjų zoną, palei lauko kavines, parduotuves, išrikiavusias lauke meninius rankdarbius, drabužių stovus su turistinėmis striukėmis ir trisdešimties procentų nuolaida. Apvažiavau prekystalį su vaisiais, daržovėmis ir uogienėmis; žmonės, kurie tokiais atvejais vadinami praeiviais, glaudėsi prie namų sienų, plūsdamiesi ar spoksodami nieko nesuprantančiu žvilgsniu – daryti ir viena, ir kita jie, regis, buvo įpratę. Mano delnai ant vairo sudrėko.

Po dešimties minučių ir trijų šimtų metrų pėsčiųjų zonos patekom į pagrindinę gatvę, skydas prie jos kvietė į greitkelį.

– Turbūt tas kelias buvo trumpiausias, – nusprendė Marta.

Artimiausioje degalinėje ji pavaišino mane kava iš automato, pusryčiams suvalgiau „KitKat“ ir surūkiau dvi cigaretes, o Kurtas prarijo aštuonių rūšių tabletes, visas kartu. Tai, kad esi šitaip prisirišęs prie gyvenimo, kuris jau seniai tau nieko neduoda, beveik prilygsta idiotybei, pareiškė jis. O visokie maži džiaugšmai naudingi tik patarimų knygų pardavėjams ir religinių bendruomenių steigėjams. Jis tai vadina tauškalais. Šviečiant saulei pamatęs besijuokiantį vaiką jis nori apsiverkti. Vargšelis, kas jo dar laukia, tegalvoja matydamas. Niekas daugiau, išskyrus rūkymą, neteikia jam džiaugsmo. Pačius paskutinius pinigus Kurtas ketino išleisti dėžutei cigarilių, jų jau kokį dešimtmetį neįpirko.

Jis nuėjo prie Martos, ši stovėjo prie kasos ketindama pirkti vinjetę, bet negalėdama patikėti kaina lentelėje ant sienos.

– Kiek ji kainuoja? – šūktelėjo Kurtas. – 35 eurus?

– Ji galios visus metus, – informavo vyriškis už prekystalio.

– Geras, – pareiškė Kurtas. – Važiuoji į Šveicariją numirt ir gauni metus galiojančią vinjetę. Marta, galėtumėt pasipelninti, turėdamos tą lipduką. Ko norėt, Šveicarija, – sumurmėjo ir, kol Marta mokėjo, išspūdino lauk.

* * *

Užpakalinio vaizdo veidrodėlyje tviskėjo Bodeno ežeras – iš tikrųjų jis mane nuteikė liūdnei, kaip ir visos gražios vietos, kurias matau veidrodyje paskutinį kartą. Palikti ką nors gražaus visad sunku. Nors ir ne taip sunku, kaip būti paliktai – bet argi vietos palieka žmogų.

Kilom aukštyn ir dar aukščiau, iki tikslo dar trys valandos, man atrodė, kad laikas tarsi slysta šlaitu. Niekas nekalbėjo, muzikos nesiklausėm, nes niekas nežinojo, kokios galėtume klausytis, be to, tokias akimirkas kaip ši reikėjo išbūti tyliai. Muzikos, kurios nebeįstengčiau klausytis, – nes prisiminimai buvo pernelyg skaudūs, – juodasis sąrašas buvo ganėtinais ilgas. Netgi variklis kovojo tyliai, nesiskųsdamas, nors ir kentėjo.

Tuneliai, per kuriuos važiuoju, ilgėjo, ir po tūkstančio metrų tamsos mūsų mašinoje staiga pyptelėjo mobilusis – ne mano. Ir ne Martos, o švarko kišenėje ant užpakalinės sėdynės, truputį virpančia ranka jį traukė Kurtas.

Prisimerkęs jis skaitė žinutę.

Regis, skaitė ją kelis kartus, galiausiai paprašė:

– Bete, sustokit. Man reikia paskambint.

– Čia mobilusis, – paprieštaravo Marta, – juo gali kalbėti ir mašinoje, gali kalbėti visur.

– Bet aš prastai girdžiu. Be to, – jis pažiūrėjo į ją maldaujamai, – norėčiau trumpai pabūti vienas. Norėčiau trumpai vienas netrukdomas pasikalbėti telefonu.

Turėjom pervažiuoti dar tris tunelius, kol pasirodė pirmoji šoninė saugos juosta, sustoję joje ir įjungę avarinį žibintą matėm, kad mūsų avarinė situacija žingsniuoja pirmyn ir atgal nerasdama drąsos atskambinti. Mes sėdėjom mašinoj, o Kurtas kalbėjo kalnams. Ieškojo žodžių, mėgino sakinius – vieną po kito, purtė galvą, paskui panarino. Bet staiga atsitiesė.

– Jis kalba, – sušnabždėjo Marta. – Matai.

– Tikrai, – sušnabždėjau ir aš.

Mes vogčiom jį apžiūrinėjom, paskui Marta ėmė nervingai žvilgčioti į laikrodį.

– Punktualumas niekad nebuvo jam būdingas, – pasakė.

– Gal pyptelėti? – paklausiau. – Tikriausiai mus pamiršo.

Bet Marta gretimoj sėdynėj ėmė linguoti ir siūbuoti. Galiausiai išlipo ir kelis žingsnius paėjęs link jo, labai lėtai, kaip prie žvėries, kuris jokiū būdu neturi pamanyti, kad jam kilo grėsmė. Kurtas kilstelėjo į ją akis ir patraukė į priešingą pusę. Pro šalį nepaliamajamai lėkė mašinos. Man buvo mįslė, kaip jis tokiam triukšme susišneka. Kelias minutes mačiau juos lauke taip stovinčius, Marta žiūrėjo į slėnį, Kurtas tik į savo batus. Ilgas stovėjimas aiškiai vargino, su kiekviena minute jis vis labiau linko. Supratau, kad baigė pokalbį, laikė telefoną rankoje tarsi jo įsitvėręs. Pamažu pasisuko į Martą ir grįžo prie mūsų. Ant užpakalinės sėdynės prisidėgė cigaretę. Jo kvėpavimas buvo sunkus, kiekvienas ištartas žodis – nueitas metras.

– O kiek nuo čia iki Strezos? – paklausė tyliai. – Ar labai toli?

Jis pažiūrėjo į mane.

– Ne, – atsakiau. – Maždaug trys valandos.

– Ji sakė, kad užvažiuočiau.

– Kas? – paklausė Marta, nors abidvi nujautėm.

– Frančeska. – Jam niekaip nepavyko žiūrėti į mus. Senas žmogus, o gėdijasi kaip berniukas.

– Betgi... – Marta taip ieškojo tinkamų žodžių, kad galiausiai liko tik plika tiesa. – Kurtai, betgi tu miršti. Jau kiek savaičių geri morfijų nuo skausmų, beveik negali judėti, nekontroliuoti savo kūno, spjaudai kraujais.

– Marta, aš ir pats žinau.

Tyliai išlipau iš mašinos ir palikau juodu vienus. Dabar ir aš mielai būčiau kam nors paskambinusi, kol Kurtas rinksis tarp meilės ir mirties – rinksis, ar dar kartą, paskutiniį, prisileisti jaudulį ir skausmą. Aš jo vietoje nebūčiau galėjusi atsakyti. Gal būčiau pasirinkusi ramybę ir rimtį, nors ligšioliniame gyvenime niekad jų nesirinkau. Gal būčiau pasakiusi pati sau, kad galų gale gana, nes gana niekad nebuvo, o nuoskaudos visad būdavo didesnės už laimę. Nes pasiduoti kartais protingiau negu kovoti. Nes turi praeiti tai, kas praėjo. Velnias žino. Žengusi tris žingsnius į važiuojamąją dalį visų tų klausimų būčiau atsikračiusi.

Marta išlipo iš mašinos. Atrodė taip pat neišmananti, ką dabar daryti.

– Kurtas sako, kad ji nori jį pamatyti. Be to, ji medicinos sesuo. Nežinau, ar tai tiesa, bet dabar jis aiškiai nori tik šito.

– Ir ji tikrai vis dar gyvena prie Madžorės ežero?

– Jis taip sako.

– Na tai judam. – Nieko protingesnio nesugalvojau, buvau tik vairuotoja – Kurto vairuotoja.

Taip maniau nuo pat pradžių, nors gal Martai atrodė kitaip.

– Aš visai neišmanau, – šnabždėjo ji į praskriejančius sunkvežimius. – Aš visai neišmanau...

Apkabinau ją, kad geriau girdėčiau, palenkiau prie jos galvą, dabar ji atrodė mažesnė nei ankstesniais mudviejų metais.

– Ko tu neišmanai? – paklausiau.

– Kažin, – ji bejėgiškai nusijuokė, – ar tokius dalykus galima atidėti?

– Ką atidėti?

– Tą paskirtą laiką. Juk šiandien mums paskirtas laikas. Kažin, ar galima ten paskambint ir pasakyti: šiandien jis taip nesijaučia. Labiau norėtų mirti rytoj arba kitą savaitę? Ar tada teks mokėti dvigubai? Iš kur tokius dalykus žinoti?

Ją nukrėtė drebulys, ėmė gaudyti orą, bet greitai vėl nurimo. Vienintelis dalykas, kurio dabar norėjo Marta: kad tai baigtųsi. Viskas jos viduje buvo orientuota į tą paskirtąjį laiką, ji tam pasiruošė, viską kontroliavo, iki to paskirto laiko. Ji stengėsi kažką vaidinti sau ir man, nes kitaip nebūtų pakėlus, bet ilgiau nebeišters. Labai tiksliai paskirstė jėgas. Dabar norėti jo mirties tik todėl, kad pati to nebeištervia, – šito Martai buvo per daug.

– Daryk ką nors, – sušnabždėjo ji. – Prašau, daryk, nesvarbu ką.

Kai manai, kad jau nieko nebeišgelbėsi, geriausia užsiimti praktiniais dalykais. Šito jau buvau išmokusi, todėl tyliai paprašiau jos:

– Duok man numerį.

Kol rinkau numerį, Marta grįžo prie mašinos ir atsisėdo ant užpakalinės sėdynės šalia Kurto. Suglaudę galvas jie man atrodė kaip įsimylėjėlių pora, išsiskirianti, nes taip atseit liepia protas, ir tikrai mananti, kad taip bus geriausia, nors ir kaip skaudėtų. Skaudūs sprendimai retai būna teisingi – šitai jie supras tik vėliau, kai skausmas bus jau tiek įsigrauzęs, kad niekas nebeatrodys laikina ir nieko nebus įmanoma grąžinti.

Padiktavau Kurto pavardę paraidžiui, girdėjau klavišais lakstančius pirštus, šnarinamus popierius. Dar kartą pakartojau pavardę, pakartojau paskirtą laiką, žiūrėdama į juodu, į Kurta, dabar rūkantį pro atdarą langą. Į Kurta, dėl kurio aiškiai apsirikau. Pastebėjęs mano žvilgsnį jis staigiai nusigręžė į

kitą pusę. Padėkojusi išjungiau telefoną. Kurį laiką žvelgiau į Alpių panoramą, mėgindama surikiuoti informaciją, išnarpinti tą painiavą.

– Važiuojam į Strežą, – paskelbiau įlipdama. – Kurtas niekad nieko kito ir nenorėjo.

– O kada važiuosim į Kūrą? Kada paskyrė? Noriu paklaust, kaip dabar viskas bus?

Martos balsas išdavė aitrią desperaciją, ir aš kaip įmanoma atsargiau stengiausi jai paaiškinti, kad joks laikas paskirtas nebuvo, kad Kurtas dėl nieko nesitarė, kad apie jį ten niekas nieko nėra girdėjęs. Kad jis – tai sakydama žiūrėjau į Kurta – aiškiai nuo pat pradžių norėjo nukeliaut prie Madžorės ežero, bet greičiausiai nedrįso to pasakyti.

Dabar Martos desperacija pratrūko.

– Ką tu čia šneki! – rėkė ji. – Daugiau nė sekundės nesėdėsi viename automobilyje su šituo žmogum! Jei taip nori, tu jį ir vežk prie to prakeikto ežero. Ką norit, tą ir darykit! – Ir pasileido eiti.

Nestabdžiau jos, toli nenueis, avarine juosta niekas toli nenueina. Ant užpakalinės sėdynės kiūtojo Kurtas, tikras gėdos gniutulėlis.

– Reikėjo man sąžiningai pasakyt, – teištare, o aš užvedžiau automobilį ir, tebimirksint avariniam žibintui, pėsčiojo greičiu privažiavau prie Martos.

– Tikrai, – pasakiau, – tiesa visad būna vienas iš galimų variantų.

– Jinai nebūtų manęs pas ją vežusi, – teisinosi jis. – Būtų pasakiusi „ne“, o vienas nebūčiau pajėgęs. Keliaut. – Jis persisvėrė per langą ir sugergždė:

– Mirti tai mane veži, bet mylėti nė už ką nebūtum vežusi!

– Tik jau apsieik be patetikos! – atkirto Marta, ir aš pamaniau, kad ji teisi.

Vėl įtraukęs galvą Kurtas pasakė, kaip jam patinka, kad aš esu jo pusėj – na, čia, dabar, to jis niekad nepamiršiąs, o paskui iškosėjo kažką, ko matyti nenorėjau.

– Man jau nebedaug liko, šitai aišku, – tęsė jis. – Ir tikrai ketinau viską užbaigt Šveicarijoj. Bet tada staiga mane susirado Frančeska. Po šitiek laiko. Ji žino apie mano būklę. Mes jau keli mėnesiai susirašinėjam elektroniniu paštu.

– Kaip, ką? – Lauke Marta staiga stabtelėjo ir įsistebeilijo į tėvą. – Jūs rašot elektroninius laiškus? Tu juk net nepažįsti klaviatūros!

– Labai jau ilgai trunka, – paaiškino jis. – Vienu pirštu. – Jis pakėlė viršun smilių, tarsi ketindamas patikrint, iš kur pučia vėjas.

– Žinot, ką Frančeska man pasakė?

Aš papurčiau galvą, netgi Marta ant avarinės juostos papurtė galvą, bet vis tiek žingsniavo toliau.

– Ji pasakė man: antrą kartą tavęs vieno nepaliksiu.

Kurtas sudejavo, turbūt dėl to, kad tas sakinyš jam buvo toks gražus, o aš stengiausi suprasti, kokia moteris toji Frančeska. Matyt, puolusi į neviltį, vieniša, sentimentali. Bet iš kur man žinot? Gal ji tiesiog nugyveno gyvenimą netapdama ciniška, visiškai savęs nesuardžiusi.

– Gal ir ji vieniša, – toliau kalbėjo Kurtas. – Arba ją apėmęs gelbėtojos sindromas. – Tai jam atrodė tikėtina, bet ne kliūtis.

Už mūsų signalizavo mašinos, mes vis dar pėsčiojo greičiu važiavom šalia Martos, kuri dabar veikiau vilkosi, o neėjo. Įkalnė buvo gana stati, bet Marta vis dėlto ištempė dar kilometrą, kol priėjom tunelį, prie jo avarinė juosta baigėsi. Atidariau dureles kitoj pusėj, ir ji netardama nė žodžio įlipo.

– Na, geriau? – paklausiau.

Ji atsilošė sėdynėj ir užsimerkė. Tuneliai ją baugino, šitai žinojau. Tuneliuose užsimerkdavo netgi tada, kai dar vairavo

pati. Marta buvo vienintelė pažįstama moteris, galėjusi vairuoti iš klausos. Bent jau iki tos mūsų avarijos, po to ji juk nebevairavo. Ne tiek dėl baimės – veikiau ją persmelkdavo kaltė, pastaraisiais metais išigraužusi taip nepajudinamai, kad Marta nesiartindavo ne tik prie automobilių, bet ir prie žmonių. Ji darėsi vis tylesnė, lygiai tokiu tempu, koku tiesiog mūsų akyse pasidavė ir Jonas.

Tačiau kas jau nugyvena gyvenimą kuo nors neprasikaltęs? Iš negebėjimo, inercijos ar silpnumo; kartais tai būna didelis melas, kartais menkas, bet neatitaisomas paklydimas. O kartais griūtis prasideda nuo atsitiktinumo. Jonas šitam buvo pasiruošęs, kai iki nelaimingo atsitikimo dar buvo likę keletas metų. Mumyse įdėta parengtis, kai kurie nugyvena visą gyvenimą neleisdami prasikalti tam troškimui viską mesti.

Kurtas atsikimšo pirmąjį tą dieną butelį alaus, visi trys prisidėm po cigaretę ir persirikiovom į kairiąją juostą, į Lokarną.

* * *

Siena buvo už posūkio, po dviejų valandų Šveicarija staiga be niekur nieko baigėsi. Jei ne kalnai, būtume ją pervažiavę greičiau nei per valandą. Nė kartelio nesustojom, labai jau brangu stabčioti, sakė Kurtas. Nėra jokios kitos šalies, kurioje taip nenorėtų leisti pinigų. Jei jų dar turėtų ir jei dar turėtų jėgų, taip jis sakė, viską pragertų Graikijoje. Čia aš jam pritariau. Bedančio graiko tavernoje reikėtų atiduoti pagarbą solidarumui ir prarastiems dievams.

Keli uniformuotieji stovėjo pasirėmę į tuščią pasienio postą, vienas skaldė anekdotus, kiti nešvankiai iš jų juokėsi ir praleisdavo visus automobilius iš eilės, atsainiai mostelėdami plaštaka. Čia prasideda pietūs, pagalvojau, kur žmonėms nerūpi susireikšminti.